

Opłatę pocztową uiszczono ryczałtem.

1605.261/493

НАРОДНА БИБЛІОТЕКА

Ч. 493. — Мѣсяць: Червень, 1930. — Ч. 493.

Выходить помѣсячно, съ приложеніемъ квартал., „НАУКА“.
Пѣдписка на годъ: для членѡвъ О-ва 6 зл., для нечленѡвъ 10 зл.

І. Я. ЛУЦЫКЪ
(Романъ Сурмачъ)

**„Бѣдна на свѣтѣ
пещена дитина“.**

Народна мелодрама въ 4-хъ актахъ,
изъ галицко-русскаго сельскаго житья.

ИЗДАНИЕ ОБЩЕСТВА ИМ. М. КАЧКОВСКОГО
ВО ЛЬВОВѢ.

За редакцію отвѣчаетъ: Ярославъ Ив. Вербицкій.

Разомъ съ сею книжечкою за червень 1930 г. розсылається также „Наука“ за II кварталъ с. г.

Просимъ всѣхъ нашихъ пѣдписчикѡвъ перше всего платити правильно и завчасу свою пѣдписку, а тыхъ, котрѣ опѡзнилися, съ цѣлковитою уплатою ей поспѣшити, бо лишъ такимъ способомъ Вы пѣддержите и укрѣпите изданія нашего Общества и дасте ему возможнѡсть ихъ побѡльшити, уллучшити и удешевити. Просимъ также поторопитись прислати належитѡсть за Календарь на сей 1930 г. Затѣмъ просимъ Васъ еще, при Вашемъ совѣстнѡмъ выповненью своихъ обовязкѡвъ пѣдписчика и члена О-ва, прѣднювати другихъ пѣдписчикѡвъ и членѡвъ для него, основувати читальнѣ нашего О-ва и старатися середъ Вашихъ односельчанъ, знакомыхъ и близкихъ о симпатіи и пѣддержку для него. То вѣдь Вашъ святыи обовяззокъ яко русского чоловѣка и любящего свѡй рѡдныи народъ сознательного русского патріота.

Редакція

Що лишъ на дняхъ выданныи О-вомъ „Сборникъ народныхъ пѣсенъ съ нѡтами“ продаеся по 2.— зл., безъ пересылки. На пересылку просту треба доплатити 25 гр., на заказну (поручену) 75 гр.

Складъ изданій Общества им. М. Качковского во Львовѣ, Валога ул. 14.

НАРОДНАЯ БИБЛІОТЕКА

Ч. 493. — Мѣсяць: Червень, 1930. — Ч. 493.

Выходить помѣсячно, съ приложеніемъ квартал., „НАУКА“.
Пѣдписка на годъ: для членѡвъ О-ва 6 зл., для нечленѡвъ 10 зл.

І. Я. ЛУЦЫКЪ
(Романъ Сурмачъ)

„Бѣдна на свѣтѣ пещена дитина“.

Народна мелодрама въ 4-хъ актахъ,
изъ галицко-русского сельского житья.

ИЗДАНИЕ ОБЩЕСТВА ИМ. М. КАЧКОВСКОГО
ВО ЛЬВОВѢ.

За редакцію отвѣчаетъ: Ярославъ Ив. Вербицкій.

Дійствующі особи:

Іван — поважний господарь.

Олена — его жена.

Дмитро — їх син.

Галя — їх вихованниця (вихованиця).

Мордко — арендарь.

Павло — війт, їх сусід.

Гриць }
Петр } товариші Дмитра.

Стефан — брат Олени.

Данило — сусід.

Мартин }
Касуня } діти Дмитра.
Иваньо }

АКТ І.

(Богата селянська хата. Серед инчої обстави також екраня).

СЦЕНА 1.

(Іван сидит на лаві недужий. Олена коло него).

Іван: А я тобі, жінко, кажу, що то одно тріт моє серце: дав Бог нажити хліба святого, майна у нас доволі, а що з того? Одна лишь дитина, тай та не по моєму ведеся!

Олена: Не говори так, Іване. Видиш — молоде, пусте. З часом прийде до розуму. Чи то один пустує? А ще й при батьку і матери! А потім приходит пора остаткуватися. Так і наш Дмитруньо — пустує, бо молодий.

Іван: Ні, жінко! Єму уже дваццять пять літ. В єго віці я уже тяжко робив на хліб святий. Та ж ми зачали з нічого, а все таки Бог якось благословив... Боюся, щоби все то не пішло з вітром та не попало в чужі руки.

Олена: Чого боятися? Та ж Дмитруньо ще не найгірший. Що не прикладає рук за богато до ро-

боти? — то і ти сам того, відай, не хотів би: у нас єсть, славити Господа, кому робити. А що часами забавится в коршмі, так і то нічого: ліпше най вишумит, поки молодий, чим пізнійше.

Іван: Коли ж бо люди говорять, що чим горнець накіпит, тим і черепок воняє. Дмитро — хлопець здоровий, дужий, а до роботи не береся. Се недобре! Від дитини ти все покривала єго: най там, та най там... А хто заступатися за него буде, як нас не стане, га? Я слабий, нині-завтра...

Олена (перериває:) Е-е, і не соромно тобі, чоловіче, сумніватися за свою дитину? Се ж кров наша! А я, мати, знаю: у него серце добре, хоть розум пустий. Не бійся: оженився, стане статочним, возьмеся за діло, майна втрое придбає...

Іван: І-і, досить було би з него, як би удержав то, що Бог дав. А я все таки боюся: він як би відчужився від мене. В очи прямо не гляне... А то недобре, коли дитина сторонится від рідного отця.

Олена: Та тобі так здаєся. Нічого! Вийдуть з него люди, ще й які! От і нема чого відкладати, зробимо весіле... Галя буде як раз добра жінка для него!

Іван: Ба, та чи Дмитро буде для неї добрим мужем? А она — сирота! А ну ж, він завяже їй світ та долю? А за сироту Бог карає гірше як за рідну дитину.

Олена: Не страхайся. Галя Дмитруня любить, хоть він — як ти кажеш - і ледащий. Разом вирости, разом і дальше жити і господарити будуть.

Іван: Оно добре, що она єго любить, та Бог знає, що він собі думає-гадає. Галя — не бідна дівчина: за нею і хата по матери і три морги

поля... Она найшла би собі відповідну пару, а тут... хто знає, яке жите судилось...

Олена: Хиба ти в серцю уже і Бога не маєш — так підозрівати свою дитину. Се ж гріх! Він з роду не зділав нічого лихого, тільки що пустий оє-ва, велике несчасще!

Іван: Га, дійся воля Божа! Я тобі, стара, лиш одно скажу: не дай Бог, щоби мої кости порушилися в гробі, як би тебе Дмитро став зневажати! Та ти сама єго плекала, ти і відповідай перед Богом. А я все говорив своє: „ей мати мати, не пести так сина, бідна на світі щечена дитина“. На твоє слово здаюся. Мені ж хиба жити немного єще осталося, з кожним днем все тяжче, смерть за плечима... Хочеш, я запишу все майно на Дмитра, хоть волів би я записати половину на тебе, та будь по твоєму! А коли Галя—як кажеш—єго любить, а він єї, то і поблагословимо їх, нахай перед смертю увиджу їх під вінцем.

Олена: І все гаразд буде! Повір мені: я ж сама їм добра желяю.

С Ц Е Н А 2.

(Ті самі і Галя, входить).

Галя: Тетко, я уже з поля вернула. Бараболі вибрані до-чиста, а вечером буде толока, страх велика!

Олена: Добре, Галю. Я все приладнала. В старій хаті ліпят пироги, капуста вариться... А Дмитра нема при роботі?

Галя: Був з початку, та — пішов. Чогось за-журений.

Олена: Господи, може слабий?

Іван: Не бійся, нічого єму не буде. Слухай-но, Галю, я хотів з тобою где-що побалакати.

Галя: Слухаю вас, вуйку.

Іван: Видиш, як то іде рік за роком. Недавно, здається, ти була дитиною, як померла твоя покійна мати (*Галя засланяє очи занаскою*). Не плач, дитино, не плач. Ти була все добра і честна, а ми любили і любим тебе, як свою дитину. Ти вилиш, пора і тобі оглянутись за своєю судьбою, час знайти чоловіка. Ти — дівчина не убога — можеш вибирати. А може уже і вибрала кого, га?

Олена: Е! Чого соромиш дівчину?... Видиш, Галю, говорім таки з кінця: я знаю, що ти любиш Дмитруся. Разом ви вирости, та жийте і дальше в щастю. І маєток в одних руках остається, і я буду знати, що маю невістку, якої і під сонцем не найшла би.

Іван: І я хотів би собі того. Може при тобі він постаткує, і будете жити в гаразді і в любови, як, от, і ми жили. І моя кровавиця не піде даром. Ну, що? скажи Галю, маєш охоту пійти за него? (*Галя засоромлена закриває очи*).

Олена: Скажи, дитино, скажи! Нікто тебе не силує... та з доброго серця скажи: чи хочеш Дмитра?

Галя: Вуйку, теточко! (*цілує їх в руку*) Ви все були для мене такі добрі, як би тато і мама... Я зросла у вас — і где ж мені шукати іншого житя? А коли Дмитро схоче мене, я пійду за него, аби з вами все бути разом.

Іван: Добра дитино! Та чи любиш ти єго?

Олена: Диви, він знов за своє! Та любить, любить, ще й як! Або такого хлопця, як він, где найде? А як гуляє! Правда, Галю? Видиш, старий, як

покрасніла! Ой, ти, ти, моя невісточко. (*Галя цілує її в руку і тікає*).

С Ц Е Н А 3.

(*Ті самі — без Галі*).

Іван: Тепер я спокійний, най дієся Божа воля! Подай мені, стара, палицю, я пійду, приладжу, що для добрих людей, що прийдут на толоку, потреба, а вечером оповістимо людям тай зробимо сватанє. Може оно на счасє вийде! (*виходит*).

С Ц Е Н А 4.

Олена (*сама одна*): По моєму стало! Коби то лиш Дмитруньо мав розум! Старий не знає всего: він тамтої неділі завинив в корчмі цілих дваїцять золотих, і я мусіла жидови дати три чвертки нового жита — така біда... Ну, та най там! Молоде — пусте! Він не зробит мені кривди — я ж так дбала все за него! (*Глядит в вікно*). О, уже іде, може голодний..

С Ц Е Н А 5.

(*Олена, Дмитро. Свита у него на опашки, в зубах люлька*).

Олена: А ти где був так довго? Я ждала і ждала, а тебе як нема, так нема, і полуденок холодний.

Дмитро: Дайте мені, мамо, спокій. Я маю свою журбу.

Олена: Що ти? може слабий? Бійся Бога! Може тобі що зварити? смаженицю, яєчко, може курочку, скажи.

Дмитро: Не хочу нічого. А Мордко не був, може?

Олена: А єго чого тут? Може ти знов що завинив? бійся Бога, Дмитруню!

Дмитро: Та где завинив! (до себе:) Єще готов жидище до старого пійти, о-то булоби! (Голосно): Я так питаю тільки.

Олена: Не був жидище. Слухай-ко, Дмитруню, я тобі щось маю сказати...

Дмитро: То кажіт.

Олена: Видиш, батько їде завтра до міста на тебе цілий грунт записати.

Дмитро: Але? (про себе:) Коби то Мордкови сказати, то не пащекував би.

Олена: Та то не все єще. Треба, аби ти оженився.

Дмитро: А мені того на що?

Олена: Який же ти? Та що ти за господарь будеш — без жінки? Люди будут сміятися.

Дмитро: Оно правда. Ну, як треба, я — ожениюся.

Олена: Ми уже то все уложили: возьмеш Галю.

Дмитро: А чому доконче єї? га?

Олена: Ах, який ти! А где ж ти ліпшу жінку найдеш? Она тебе так любить, она роботяща, тиха, і майно своє має.. чого ж ти хочеш більше?

Дмитро: Та мені все одно. Коби до роботи була складна. Що ж, як женитися, то женитися. (Про себе:) Ех, коби той Мордко проклятий где поломив ноги!

Олена (*цілує єго*): Я знаю, що ти добра дитина, і любиш тата і маму... тільки прошу тебе, остаткуйся, не гризи отця. Видиш, я все покриваю, все заступаюся, все таю, — батько нічого не знає, а дізнаєся — то і померти готов з журби. Оженишся, станеш господарем, при жінці і дітях, — буде тобі з роси-води все плисти... Так. А тепер загляну я до старої хати: вечером буде толока і — сватанє (*хоче іти, но від дьерей вертаєся і цілує єго в голову*;) Тільки будь статочний, мій сину, не гризи мене більше, мій ти ангелику.. (*виходит*).

С Ц Е Н А 6.

Дмитро (*сам один*;) Буде то мені „ангелику“, як жидюга піде до старого! Гдєсь винюхав злодій. Гм, як би єго загодити? Скажу, що батько грунт записує, — не повірит. Матери сказати — якось соромно. Хиба ночію витаскаю зі три корці пшениці... А. ну-ж, дізнаються. Е. коби через завтра. Як отець грунт запише, то уже тогда пропало. Маєш, Мордко уже жене як бісноватий. Ёуде тут праздник!...

С Ц Е Н А 7.

(*Дмитро і Мордко*).

Мордко (*задишавшись*): То ти такий? Так ти — богацке дитина? Пожди, дам я тобі тепер. Погоди!

Дмитро (*сіпає єго за рукав*;) Тихо, жиде, тихо — кажу тобі!

Мордко (*верещит*): Як то тихо? Я за моє кривда маю бути тихо? Я буду кричати на ціле село, на ціле світ! За що тихо? пожди: я уже буду то бі тихо! ти, злод..

Дмитро (*перебиває*): Мовчи! слухай Мордку: батько мені завтра записує грунт, я тобі зверну.

Мордко: Що, грунт? Твій отець — мудре чоловік: він такому свиня, як ти, грунт не запише! Що мені завтра? я нині хочу мати своє кривда..

Дмитро: Та не верещи. Хочеш — я тобі вночі витаскаю три мішки пшениці.

Мордко: Що?.. я зі злодійске пшениці не буду торгувати. Я тобі покажу. Я тобі таке... ти мені..

С Ц Е Н А 8.

(*Ті самі і Олена*)

Олена: А тут що таке! Ти, жиде, чого тут верещиш?

Мордко: Чого я верещу? питайте єго чого я верещу.

Дмитро: Вот тобі! хиба під землю сховайся!..

Мордко: Ви — богачі! Ви кричите: жид — злодій, а ваш син що? га?

Дмитро (*сіпає єго за рукав*): Тихо!

Мордко: Що тихо! Як же я буду тихо: він вночі, з другий злодій, розбив моє льох, забрали мій сир, яйці, масло, сметани, і курку було зарізано... Все то они забрали і у тої Марини робили собі баль... Я мсе шкоде не дарує! То є кримінал! то рабунок!

Олена (*до Дмитра*): Дмитруню, чи може се бути? І ти мав би пуститися на таку погань? (*Дми-*

тро дивиться в землю). Бідна моя головонько, чого ж то я діждзлася! *(плаче)*.

Мордко: Що то плакати! то не марниця. Я пішлю по шандари. Як они того панич закують і відставят до кримінал, то тогди будете плакати.

Олена: Що, ти мою дитину запакуєш до криміналу? А не діждеш ти того!

Мордко: Що, дитина? Добре дитина! То злодій, не дитина. Я собі рахую страти. А ви скажіт свому чоловік, щоби він мені зараз заплатив, бо як ні, то шандар нині буде!

Олена: Слухайте, Мордку, я не хочу свому чоловікови ні словечка казати. Нехай о тім люди не знають, а я вам дам, все вам дам...

Мордко *(про себе:)* А гіт хойдиш! *(голосно:)* У мене є таке школи: Яєц було два копи, по 8 злотых 20 грошей, то є зехцен злоти мит а ферциг; а з кажди яєць було би курки, то я рахує фер злоти, а зехцен мит а ферциг дус ис а цванциг мит а ферциг... унд а фер шипеле... а масло, а сир, а сметана, а за мука, а курка, що було зарізане, то разом 57 злоти 30 грошей, а за мій страх і що моя Суре не має яєць до кугель, то разом 63 злоти 44 грошей, а процент — то всего 72 злоти рівно, як урізав.

Олена: Видиш, Дмитре, куда веде тебе пустота? Пождіт, Мордку, я перед праздником вам віддам до-чиста.

Мордко: Як? перед праздник? А моє сир і масло і курке не ждала праздник. Я хочу зараз гроші, а як ні, то шандар уже іде. Пождите — я вам дам праздник, вам зараз буде праздник...

Олена: І що ж я пічну тепер бідна? Старий як дізнаєся, то умре з розпуки. Ой, Дмитре, Дми-

тре, чи ти Бога не б'ришся? Що я тепер пічну, що зроблю?..

Мордко: Но скоро, бо я маю у себе в хаті що робити. Кличте старий, а ні — то я іду до в'їта і скажу на село.

Дмитро: Мамо, радьте щ. Тато мають в скрині покладні гроші — возьміт, дайте Мордкови, а потім доложится.

Олена: Дмитре! Дмитре! Таже ти знаєш що тоті гроші призначені на Боже, їх рушати — гріх! А отець як би дізнався...

Дмитро: Та на що татови знати?

Мордко: Таки так! Що то на Боже — того Бог не потребує, а Дмитро потребує. На що єму, аби сидів в кримінал. Оно зробило збитке, ну, а ви залатайте тото збитке!

Олена: То що — я маю як злодійка обкрадати свого чоловіка! Матінько Пречиста, за що так мене караєш?.. *(плаче)*.

Дмитро: Та не плачте, мамо, бо тато готові прийти. Скорше залагодьте жида, най счезає з хати. Ну, скоро, мамо, а я буду дивитися, чи хто не іде.

(Стає коло вікна, жид на переді сцени усміхається, Олена, дрожачи, бере ключ із-за образа, отмикає скриню, винимає гроші і мовчки подає жидови).

Мордко *(посчитавши гроші:)* Ну, і кінець! Що тут за клопіт? чи вас, хвала Богу, не стати — чи що? А тепер, аби люди не знали, то ви мені за моє вигоди дайте яке дарунок.

Олена: Добре, добре — пришлю тобі курку, та мовчи лиш.

Мордко: Що таке курка? за такий інтерес дур не курка? *(Дмитро сіпає єго за рукав)*. Ну, та най

уже буде (*До Дмитра тихо*): А ти тих три кірці пам'ятай! Ну, ну! Бувайте здорові! (*виходит*).

С Ц Е Н А 9.

(*Ті самі, без Мордка, Олена сидит на лаві і плаче*).

Дмитро: Та не плачте, мамо. Оно, так знаєте, — з пустоти: хлопці тай я з ними...

Олена: А як тато довідаєся? І єще в ниніш-ний день!.. Я клялася, що ти будеш добрий, а ти... (*плаче*).

Дмитро: Цить же, цить! Я такого уже більше не зроблю.

Олена: Так? не зробиш? Видиш, я мучуся че-рез тебе, а ти мене гризеш. Не пустуй, мій Дмит-руню. От, нині свати будуть, не гризи мене, мій ти соколику любенький.

С Ц Е Н А 10.

(*Ті самі, Іван і Павло входять*).

Павло: Слава Ісусу Христу! А що, кумо, бу-демо медок попивати — дітей заручати?

Олена: Га! треба — коли така Божа воля.

Іван: А меду хйба не найдем. У Мордка зло-дії мусіли весь украсти, а свого таки не маєм.

Павло: Обікрали жида: украли щось пів копи яєць, грудку масла, і курку оскубану. А таки жид має розум. Ми єго зустріли — каже, що не буде за свою кривду допоминатися, аби людські діти не мали біди. (*До Дмитра:*) А ти що? Облизуєшся — сватанє буде нині. А прямо як дуб держися, хлопче!

Іван: Слухай, Дмитре. Час тобі стати на моє місце. Вилиш, я уже слабий-немічний. Тобі хочу здати все, що придбав. Я зачав з нічого і доробився красного майна. Отже все тям собі, що гріхом непрощеним було би стратити і пустити се добро. Я не пожию довго, мати і жінка при тобі останут, ти будеш господарем. Научати тебе не буду. Май Бога в серцю, то будеш щасливий, а если ні — то сам собі завиниш.

Павло: Так, Дмитре, слухай батька і повинуйся. А за то, що сватають тебе з Галею, то поцілуй батька сейчас в руку. (*Дмитро цілує Івана в руку, а він Дмитра в голову*).

С Ц Е Н А 11.

(*Ті самі і Галя*)

Галя (*вбігає*): Уже толока іде! час ладнати до вечері.

Іван: Ходи-ко сюда, Галю! Що ти єще не прибрана — а свати прийдуть.

Олена: Она знає, що і без рушників молодий не втече від неї.

Іван (*бере руку Галі і лучит з рукою Дмитра*). Дай вам, Боже, того щастья, якого я зазнав з моєю жінкою. Будете щасливі — то і мені легче буде в гробі лежати.

Павло: Е, хто би там говорив о гробі. Ліпше готовте на обійстю столи — людей що іно не видно. Музиків треба прикликати..

Олена: Ну ж, то ти, Дмитре, побіжи до Семка Куцого, най приходит з музиками. Ти, Галю,

іди до комори, приготов рушники, я уже сама буду коло людей поратися (*вибігає*).

С Ц Е Н А 12.

(*Ті, без Олени, Дмитра і Галі. За сценою чути спів тихший, а потім голоснійший. Павло смотрит в вікно. Іван молиться перед образами*).

С п і в.

Благослови, Боже,
Зиму зимувати, —
Господарям, господиням,
В щастю проживати.

Благослови, Боже,
Ще і Дмитруньови,
Щоби добре ся ховали
Коні і корови.

Благослови, Боже,
Благослови Галі,
Щоб на пряла тай придбала
Собі на коралі.

Вийдіт, господарі,
Вийдіт нас витати, —
Заставляйте столи довгі
Толоку справляти.

(*За сценою музика грає дрібненької досить тихо*).

С Ц Е Н А 13.

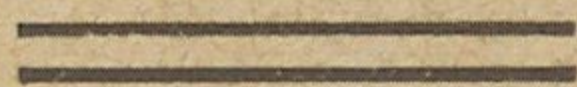
(Павло виходит, вбігає Олена).

Олена: А ходи, старий — уже суть на обій-
стю! *(Музика грає сильнійше).*

Іван *(кінчить молитву:)* .. но ізбави нас от лу-
каваго! *(виходит).*

(Музика грає дальше. Занавіс спадає).

Кінець акта 1-го.

АКТ II.

(Сцена та сама, що і передше).

СЦЕНА 1.

(Галя уже яко замужня жінка сидит при куделі на другій лаві. Олена плаче).

Галя: Не плачте, мамо! Плач нічого не допоможе!

Олена: Та як тут не плакати? Чи думала я, що дожию до такого. Єще і року нема як пскоїник помер, а уже тут пекло в хаті. Здається і сам Бог забув на нас. Та і розумієся: гроші, призначені на Боже, загарбав той Ірод, все пішло з вітром. Ой, сповняються слова мого небіщика, сповняються...

Галя: Бог батько! Може і для нас засвітит коли сонінько.

Олена: І як мені не плакати? Я завязала тобі долю. Ти молоденька, ледво що другий год замужем, а уже виплакала ти свої очи. А прецінь не таке счастье тобі судилося.

Галя: І чим же ви мені виноваті? Сама я хотіла того счастья — сама єго і маю. Так з віку, відай, було написано для мене такого і дождалась.

Олена: Отцівські гроші зі скрині минулися. Все прогайнував той ледащо. потратив і то, що на Боже було дане, а майно все зводиться на ніщо. Бідна, гірка моя щербата доле!..

Галя: Одного, то єще не знаєте: Дмитро вчєра продав биків.

Олена: Господи! що ти кажеш?

Галя: Щиру правду. Нині прийшли жиди і забрали їх єще до сїта. Я питала про гроші, та єще ..

Олена: Ой, не говори! твоє біле тіло почорніло від побоїв. Карає нас Бог, карає тяжко.

Галя: Занадився до корчми, а там всяке дранте чїпаєся єго. Жид як пїявка ссе єго, рахує Бог знає що і скілько, та з розуму єго зводить.

Олена: Бодай же єго, дитиною, на марах була увиділа, як мала діждатися такого!...

Галя: Ой, не кленіт, то ваша дитина. Дивітєся, яке моє жите. Інша жінка не раз а сто раз була би кинула таке жите, а я терплю і терпіти буду доти, доки сил мені стане.

Олена: І чоґо не прийдеґся нам єще дожити! Добре, здаєґся, казав покойник, що на старости прийдеґся мені іти з торбами.

Галя: Доки я жию єще, доки у мене от сих десять пальців, доти не пїйдете ви за прошенным хлібом. Ви мені все були як би рідна мати. Я від губи собі відійму, вижебраю, а для вас мусит все бути. Та може, Бог даст, що змінитєся оно єще, може і в нїм зворушитєся серце.

СЦЕНА 2.

(Ті самі і Павло).

Павло: Слава Ісусу Христу!

Галя: Слава на віки! Просимо в хату.

Павло: Аж лячно мені вступати в вашу хату. А кол'сь, який тихий мир був тут, аж серце радувалося.

Галя: Не побільшайте жалю матери. Нічого тут жаль не допоможе, а як Бог не відмінит того, то людська поміч не вспіє нічого.

Павло: Я хотів сказати вам, щобисте яку раду радили: Дмитро пє в корчмі уже третій день, а тепер сварится з жидом із-за грошей.

Олена: Та ж вчора продав биків.

Павло: Знаю я то. За биків не дістав ні сотика, їх взяли жидики із міста за якесь давне.

Галя: Не знаю, що робит він з тими грішми. Пропали гроші, що лежали в скрині, тепер і достаток нищит. При покійнім батьку жид не посмів ногою ступити на сім обійстю, а тепер він гостит тут що дня.

Олена: А наше жите стало невиносиме. Наймит-ніякій удержатися не хоче, Галя руки собі відробила. Биків продав, коней продав, і нема чим обробити святу земельку. В хаі нема спокою ні днем, ні нощю. Коли прийде, тогди і пекло чиниться: посуду бє, всіх лає, клене...

Павло: Добре, що хоть небіщик не дожив до того. Честна душа. Як би передчував праведник.

Галя (гляди́т в вікно): От і він іде! То не один, а з своїми двома невідступними товаришами, з Петром і Грицем.

Олена: Всі три они одинакові, жаль що людьми називаються.

С Ц Е Н А 3.

(Ті самі. Дмитро, Петро і Гриць. Гриць — урльонник в войскоїй шапці).

Дмитро: А ворота чого заперті? Не знаєш, що іде господарь? наростіж мені мають бути відчинені!

Гриць: А, сервус пані матка, що чувати коло вас? І ви тут, пане Павле. Як здоровечко, пане добродзею? (Сідають на лавах).

Павло: Ти, Грицю, не будь дурний, а говори до мене по християнски. И я був в войску, служив не два місяці а три роки і старшим був, а в дурня не пошиваюся.

Дмитро (До Павла): А ти що тут паношишся в моїй хаті? Ти чого сюда заліз, га?

Павло: Тебе не було на світі, а я бував тут. Не умієш почитати людей і їх сивий волос, то хоть почитай святі образи і скинь шапку.

Дмитро: Що ти мені будеш розказувати? мені господарєви, богачєви — ти, діду! А ну, Грицю, Петро, накрий голову, чи як то там, по вояцки, А ти (до Павла) вон із моєї хати, з очей мені, бо тя... (хоче кинутись на Павла)

Олена (до Дмитра): Проч негіднику! То я стара матір! Може не пізнаєш мене, пянице? Кого гониш із хати? того, що як би за брата був твоєму батькови? (Дмитро опускає голову і сідає).

Павло: Не потребуєш мене гонити — я сам пійду. Памятай, однако, мої слова. Схаменися! Не зогиджай памяти свого праведного отця. Завер-

нися з блудної дороги, поки час, бо опісля з торбами пійдеш *(виходит)*.

С Ц Е Н А 4.

(Ті самі, без Павла).

Гриць: Пшекленти гултай! где він знає, що то єсть: стуль гембен або: ти свінське ухо!

Дмитро *(мрачно до Галі)*. Істи сип, бабо, чулась?

Галя: Чую, добре чую *(ставит миску і ложку перед него)*.

Дмитро: То що, каша? Бодай би ти нею сама вдавилася! М'ясо где?

Олена: Не праздник сьогодні на м'ясо. Страва помащена, їж! І такої ти не варг.

Дмитро: А ви не відзивайтеся. Сидіт як вам добре. Диви, Петре, у мене добра жінка, кашу мені під ніс тиче.

Петро: Ка-а-а-а-шу! ха ха ха!

Гриць: Шерег! в право патш! бачносць! у нас навіть вурдинанци дістают пулфунта менса, а тут господареві дают кашу під ніс!

Петро: Слу-у-у-шне! Го-спо-да ре-ви каашу дддає...

Дмитро: Ей лють мене бере! Бабо, ковбаси, сало криши мені...

Галя: Ні крохоточки ковбаси у нас, ані шматочка сала. Було, минулося, купити нема за що.

Дмитро: Минулося! самі з'їли! розсадило би вас! Нема сала! То на — маєш і свою кашу! *(кидає на ню мискою)*. Геть з очей мені! Іди, ріж курку, корову, що хочеш, аби мені м'ясо було! Чуєш?

Гриць: Так! Зупен з конскем менса...

Петро: Що, що о о тако о о-го? з ко-о-о-н-ским мя-я-я-сом? я-я-я-я не х-о-о-о-чу ко-о-о-нини! не хочу!

Гриць: Пся креф! не коньске менсо, а консек менса — розумеш?

Дмитро: Я вас научу! Я — перший господарь на ціле село, а як пес буду їсти кашу?

Олена: Пожди, бо настане час, що і хліба будеш просити.

Дмитро: Ей, мамо, не дражніт ви мене, сидіт тихо!

Гриць: То не субординація! за то карцер і кінець.

Петро: Та-а-а-ки кінець!

С Ц Е Н А 5.

(Ті самі, входить Стефан).

Стефан: Добрий вечір! (До Олени:) Добре що вас застав, сестро, і тебе, Дмитре!

Дмитро (скидає шапку): А чого тобі треба?

Стефан: Сам не знаю, як зачати.. може найліпше просто з кінця: може би ти, Дмитре, поратував мене? Видиш, у мене несчасє: жінка, твоя тета, недужа, доконче їй до доктора потреба.. Зроби ласку, пожич десятку, на відробок, — не пожалуєш.

Дмитро: А що ти думаєш, що я жид, щоби жичити дідам гроші? іди до жида! Я маю, то для себе, а жичити не буду!

Стефан: Таже ти — свій, поратувати можеш.

Дмитро: А коли мені не хочеся, і що мені зробиш? Як ти дід, то я тобі маю гроші давати? А не діждеш ти того!...

Стефан: Инакший був твій отець, Дмитре.

Дмитро: То іди до старого — най ти пожити, а мені з очей!

Олена: Дмитре, се ж твій дядько!

Дмитро: Дядько — дідько бери всіх дядьків-дідоводів!

Гриць: Так! До рапорту!.

Стефан: Ну, дай же тобі, Боже щоб ти не занав, що єсть біда. В твоєй хаті більше моя нога не стане. Та діждуся я єще, здається, що прийдеш ти до мене. Будь певний, що прийму тебе щирим серцем. Оставайтесь з Богом, сестро! *(виходит)*.

С Ц Е Н А 6.

(Ті самі, без Стефана).

Олена: І свої і сусіди, всі нас покидають! Видно, що і сам Господь Бог відрікся нас, коли добрі люди хотят забути на нашу хату. Ой, Дмитре, бодай тебе була я малим поховала, як мала діждатися такої потіхи!...

Дмитро *(удає, що не чує — до Галі)*: А ти що там ревеш як коза, — їсти мені, чуєш?

Галя: І що ж я дам тобі їсти? Знаєш, що в коморі уже нема нічого, курки різати не буду — що ж хочеш єще?

Дмитро: Ех, коби мені не чужі люди! Диви, Грицю, Мордко іде, диви — таки до мене!

Петро: А-а-я-я-я, М-м-мордкооо!

Олена: Злий дух, напастник унадився до нашої хати *(Галя переходить і сідає до куделі)*

СЦЕНА 7.

(Ті самі і Мордко).

Дмитро: А ти, жиде, чого тут?

Мордко: Ну, як, то чого? Я ішов собі селом, коло ваше хате, тай думаю: оно добре до вас вступити і вас відвідати... Я і дарунок приніс. (Показує на карман і значучо моргає на Дмитра, потім показує на Олену).

Дмитро: Не бійся нічого! Став фляшку на столі.

Мордко (виймає з кармана фляшку і ставит на стіл): Ну, бо перше як жили ваші татуньо...

Олена: То жидівска нога не посміла стати в хаті, а горівкою тут не заносило. Тепер инакше...

Дмитро: Ая, инакше. А вам засі до того! (не до Гриця): Здоров!

Гриць: Чолем, пшияцелю!

Петро: На-а а... здоооровлєєє!

Мордко: Ну, то може би поговорили о гешефт. Я за тим прийшов, Ви мені сказали приходити. Нащо нам в корчмі рахуватися? Ви свій пан, таки богатий пан, то я бідний жидок, маю до вас ходити. Таки а зой! Ви мені завинили за квіт від наш рахунок 120 злоти, а що в моє Суре, то уже мені не до того.

Олена: Господи, Матінько Пречиста! Дмитре, що завинив ти, скільки?

Дмитро (до жиди): Завинив, то віддам, а ти чекай!

Мордко: На що вам таке клопіт? У вас єсть в скрині гроші, а у мене таке біда: заплатіт. На що люди мают сміятися, що у вас нема грошей.

Дмитро: Твоя правда! (*не із фляшки*). Бабо! давай ключ від скрині!

Галя: І на що тобі? Знаєш, що в скрині нема уже ні гроша. Все виняв, все минулося, і то, що на Боже було...

Мордко: Що то на Боже? Хлоп, як пє, то таки на Боже, бо і так все каже: дай Боже!...

Дмитро: Що? уже нема грошей? Кудаж ділися?

Галя: Сам знаєш, своїми ж руками їх виніс.

Дмитро: Го-го, знаю я, що дієся у мене в хаті. Гей, мамо, ви добре мусіли поживитися моїми грошиками зі скрині, що?

Олена: Слухай, Дмитре, не оскорбляй, не зобиджуй мене. Не роби своєї рідної матери злодієм...

Дмитро: Ов-ва, бідні ви, нічого не знаєте... Давно то було, як украли татови зі скрині гроші? Мордко видів тото.

Олена: Так, украла я щоби тебе спасги від криміналу. Лиш за тебе, видно, Бог мене карає так тяжко!

Мордко: Ну? грошей нема — що буде? Я чекати не буду... Я маю єще одна квіт... підемо на суд...

Дмитро: Мовчи, жиде! Що то я дід, чи що? У мене поле, ґрунт.

Мордко: Ну, то продай кавалок, я таки сам куплю. Той заґумінок — на що вам? Я єще доплачу...

Олена (зриваєся): Що, не-христе! в моєй хаті будеш єго юдити, щоби продавав батьківській ґрунт? Злодії! обкрадаєте нас! Вон із хати! Я тяжко робила на сей ґрунт, своєю кровію єго поливала

(*хапає кочергу*): Вон відси, бо тя зараз убю на́-смерть (*хапає фляшку і викидає через вікно*). Гони, щоби і духом твоїм тут не пахло!...

Мордко (*тікає до дверей*): Ну-ну, здуріло старе бабе, мишігене, ну, я іду сам, але я іду на суд за мою кривду, ну, почекайте!... (*виходит*).

Олена (*до Гриця і Петра*): Пашол один з другим! Забирайтеся, зараз, в одну мить, із хати, піяки, волоцюги, злодії!...

Петро: Та я-я-я.. пій-й-й—ду-у-у...

Гриць: Цала компанія, в тил зворот, марш!... (*оба тікають. Олена кидає кочергу, закриває лице руками і плаче*).

С Ц Е Н А 8.

(*Ті самі, без Мордка, Гриця і Петра*).

Олена: О то, діждалася я потіхи!

Дмитро (*що сидів сумно, підходить до плачущої Галі*): Так ти, добра жінка, страви для мене не маєш, а гроші вибрала із скрині? (*тягнє її за рукав на середину сцени*).

Галя: Бог з тобою, я не брала ні шелюга.

Олена: Стій проклятий п'янице!

Дмитро: Проч від мене! (*видираєся*), а то мені все одно! Ви на моїм хлібі мене, господаря, перед людьми осмішаєте. Ех! я вас!... (*підносить руку на Олену, Галя хватає єго з заду*).

Дмитро: Так? то я злодія взяв собі в хату? Кто тут господарь, кто, скажи (*толкає Галю так сильно, що она заточуєся назад сцени*). Убю тебе суко!... (*хоче кинутись на ню, Олена хапає єго за руку*).

Галя (*роздражено*): Що? на матір кидаєшся? Хочеш — бий мене, муч, катуй, а як на матір піднесеш руку, то тя убою ножем, задушу чуєш?

Дмитро (*хрипливо*): Мене, гадюко? смерть тобі! (*натискає кулаки*).

Олена (*через вікно*): Люди, спасайте!

С Ц Е Н А 9.

(*Вбігають Данило і кількоро людей. Дмитро хвитає Галю за горло, Данило ловит єго в половині*).

Данило: Стій, чоловіче, що робиш?

(*Один із вбігаючих*): Виведіт єго на двір!

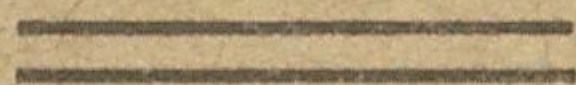
Дмитро: Так, верну я, все продам. Сам пійду з торбами і ви пійдете... (*люди виводять єго насильствено*).

С Ц Е Н А 10.

Олена і Галя (*Галя кидаєся на груди Олени*).

Олена: На що я єго плекала? На що єго пестила, на що, на що?... (*по хвили доперва занавіс помилу спадає*).

Кінець II акта.

АКТ ІІІ.

(Сцена та сама. Хата прибрана дуже бідно. Скрині уже нема, на боці колиска, коло неї маленький хлопчик в сорочці).

СЦЕНА 1.

Галя (одягнена дуже бідно, похилена над колискою).

Галя (до хлопчика). Цить, Мартинцю, цить! Колиш Касуню і Іваня, придут бабуня тай принесут хліба (цілує дитину). От, якого діждалася я счастья! (На середині сцени). В хаті нема ні кришочки хліба. Діти з голоду пухнут, о собі і мамуни не кажу нічого. Лиш якби який сон мивуло стілько літ. Зі всего тільки одна хата осталася. Грунт, город, плуги, коралі, скриня, — все пропало. Всьо пропив! Колись були ми богачами на пять сіл, а нині люди своїх дітей нами страшат. Нищі, обдерті діди — тай тільки! (Задумуєся): Діти мої, діти, на що ви на сей світ родилися? на яке несчастье, на яку недолю? От, як то. З малку не зазнала ваша мати біди, а теперь їй она ухами лєся і вас невинних заливає... А може пізнійше колись вам

буде лекше? (По хвили): Доле ти моя, сирітска!
(підходить до колиски, цілує дітей, колише їх, а по
хвилі співає).

Спів над колискою.

Колисала діти мати,
Рада співом їх приспати.
Колисала і співала,
Хоть під серцем горе мала.
Колисала їх!

Ой, ви діти уродливі,
Ой, чого ви нещасливі,
І холодні і голодні
І від лиха невольодні?
Бідні діти ви!

Чей заснете на хвилину,
Чей заснете на годину!
В сні приснится, приманится,
Красна доля вам явиться,
Красна доля в сні!

Як вас буду колисати,
На личенька споглядати, —
Усміхнітся, як явиться
Тая доля, що приснится,
Любі діти вам!

(Задумується).

СЦЕНА 2.

(Гая. — Входить Олена, так само бідно одягнена).

Олена ((шепотом): А що спят діти?

Гая: Заснули — хоть голодні. Бідні діти!

Олена (розвиває вузелок): Я принесла пів бохонця хліба. Ледво випросила у Гринчихи. Кума Параска обіцяла прислати гладунчик молока, а сестра сама покликкала в хату і дала дві пригорщі муки і сала кришку. Буде для дітей! Від завтра зачну прясти і для Гринчихи.

Гая: На ваших пальцях уже і пушок нема від веретена.

Олена: А що, ти сама менше робиш? І доки то так буде? На все єсть кінець, а для нас ні смерті, ні виходу!

Гая: Не гнівiт Бога! Єго свята воля знає що робит!..

Олена: Гляди: чи єсть тут єще що в хаті, що можна винести? Ані одної подушки, навіть лаву, корито, сито — все виніс із хати! Коли ми їли теплу страву? Здаєся зо три дни тому... Где майно, наше, где достаток?

Гая: Га, видно, така судьба!

Олена: Завтра роковини смерті покойника, а у нас не то що нема що дати на Боже, а нема шелюга, ні куска хліба старцеви подати!

Гая: Бог простит.. Тепер все одно. Тепер хот не бє, не катує ні мене ні вас.

Олена: За то сором на цілу громаду. Що ночи у жида під лавою, або в арешті громадскім, або в рові. Малі діти бігають за ним і насміхаються...

Галя: А свої добре що малі єще. *(По хвилі)*: Ах, мамо, коби я не боялася гріха, я подусила би їх своїми руками, нехай би не кляли свого батька і мене що їх породила! *(плаче)*.

Олена: Не плач, не надривайся — гірше єще буде, як єсть... Слухай-ко, Галю, чи знаєш ти, що на сих днях кінчатся літа Пилипови на твоїм ґрунті і хаті?

Галя: Не мій то ґрунт, мамо, а дітей моїх. Скінчиться час, до тамтої хати перенесетесь з дітьми, будете радити собі, як можно, а я останусь тут.

Олена: Бог з тобою, чого-ж би ти тут оставалася, на яку біду? з ким, з п'яницею?

Галя: Мамуню! Я присягала єму перед Богом, що не покину єго до самої смерти. І так буде! Нехай він буде і найгірший, то все він — мій чоловік! От, і іде до хати... Возьміт, мамо, зі мною колиску і Мартинця, винесем до комори, щоби не побудив їх *(виносят колиску)*.

С Ц Е Н А 3.

(Ті самі Дмитро, оброслий, босий, свита обдерта, лице запите, на пів без розуму, співаючи якусь глупу дребедень; стає по середині сцени, смієся).

Дмитро: А видиш, господарь прийшов. Давай, бабо, їсти. Всего добра. Борщу, каші, печених бараболь. А богато, бо господарь голоден *(сідає)*.

Галя *(кладає перед него хліб і сіль)*.

Дмитро: От, і хлібедь святий і сіль. Коби єще цибулька. Газдине, дайте-но чесноку. Галю, Галюсю моя, не гнівайся на твого Дмитруня, таж ти — моя жінка *(їст)*. Добрий хліб, якби пасха! Мамо,

а коли буде Великдень? Оо, буде мясо на Великдень, ая, буде!...

Галя: Що ти виговорюєш? якби цілком дурний!

Дмитро: Не гнівайся, жіночко ... а хліб добрий!

Олена: Дмитре, Дмитре, що сталося з тобою? Подивись на себе. А ти був господарь!.. Где тепер все добро батьківске? Мордко взяв!

Дмитро: Мордко взяв, а-я! Єще хата лишилася — наша хата.

Олена: А в ній все пусто. Що в ній було, всьо ти пропив. Образ стягнув зі стіни.

Дмитро: Правда, а-я, стягнув. Що правда, то так, ая.

Галя: Тепер уже нема що брати. Перше стерегли ми тебе, не лишали одного в хаті, тепер хиба дітей жидови заставиш, бо нічого нема більше.

Дмитро: Нема, таки так (*дивиться під лаву до сцени*): Щось там ворухаєся.. го-го!..

Олена: Чи ти Бога в серцю не маєш? Опамятайся! На що зійшов ти? Твої діти хиба дідоводами станут. А тямиш, як тобі було, коли ти був дитиною? І в небі не буде ліпше!

Дмитро: Ой, правда, добре було! Мама смажили бублики на олію, а-я, (*до сцени*): Ей, чи то не квочка?

Олена: А нині що ти? А чи не ліпше було раньше, як всього було подостатком?

Дмитро: Га, правда, добре було: мама не давали нічого робити, сварилися з татом, годували мене дб-сита, ангеликом називали, гроші давали, бувало...

Галя: А ти відплатив їм за все то добро? Нині мама голодом примирают, а давнійше, то ти і бив їх єще!...

Дмитро (все глядит украдкою під лаву): Бив, правда! (до сцени): Коби квочка! Сура купит, даст кілька злотих.

Олена: Ой, за то, що пестила я тебе, і карає мене Бог тяжко. Не слухала я твого батька — тай діждалася!

Дмитро: Та я господарь, а тільки той Мордко дресья зі мною, ая. Галю, знаєш жінко, я хиба положуся на лаві спати?...

Галя: Спи, скільки хочеш, а до дітей заглянь, як заплаче котре.

Дмитро (кладєся на лаві, удає, що спит).

Галя: Мамуню, от таке то жите наше! Я пійду до тети полоти. Хати нема чого замикати, бо і так нема уже що із неї на застав винести.

Олена: А я пійду в село, може єще прядива где дістану і скоро поверну до дітей. Каші треба їм зварити і тобі лишити.

Галя: Ні, мені не лишайте, а дайте єму: він теплої страви не їв уже з тиждень... (виходит).

С Ц Е Н А 4.

(Олена — одна).

Олена (про себе): Стільки то серця у неї! Она єго єще любить! А яке єї жите було? І не згадувати. А хто винен тому? Ах Господи, Ти знаєш! Як день, так ніч каюся. Я виновата, я пестила єго, відтягала від роботи, покривала перед отцем... і за то покуюю. За пізно каюся. Карає Бог і єго і мене і внуків моїх... карає і карати буде в четвертім поколіню... (виходит).

СЦЕНА 5.

(Дмитро один. По хвили підноситься з лави і підходить на перед сцени).

Дмитро: Увиджу, що таке (заглядає під лаву): Бігме квочка! Дурні баби мусіли забути, а то сховали би. Буде пару злотих. Продам і випю. Та не тут в корчмі. Пійду на друге село, до Ханці... О, випю! буде праздник! Не дам нікому ні понюхати! Петро помер, Гриць в криміналі — я один. А за чоботи Стефана не дізналися; я украв, заніс до Ханці, і не знали хто... хе, хе! О, ходи, ходи, пійдем... (бере квочку, став на середині, глядит в вікно. З перестрахом): О, вїйт іде! може із-за чобіт? (Кладе квочку і засуває під лаву).

СЦЕНА 6.

(Дмитро і Павло).

Павло: Ов, ти один, Дмитре? жінки нема?

Дмитро: Нема! (до сцени): Чи із-за чобіт, чи ні?

Павло (до сцени): Давно був я в сій хаті. (Розглядався): Боже, як тут пусто! І подумати тільки, що то хата колись найбільшого богача в селі! Так то Бог карає гріхи людські. (До Дмитра): Слухайко, Дмитре, я маю тобі щось сказати: в селі стали пропадати то кури, то інші річи...

Дмитро (облегченно до сцени): А про чоботи не згадує.

Павло: Люди стали тебе підозривати, і хто знає, чи не справедливо. Я не знаю, чи то ти, чи ні, но яко вїйт кажу тобі, що як мені в селі що

пропаде, то скажу жандармам, аби до тебе взялися.

Дмитро: Я нічого не знаю. Я господарь!

Павло (строго): Ей, стямся. чоловіче, таж ти сотворений на образ Божий! Літ пару тому назад я говорив тобі, схаменися, бо зійдеш на блудну дорогу, на жебрачу торбу. Жінка, мати, діти з голоду пухнут через тебе.

Дмитро: А правда, правда, все через мене, ая, таки так!

Павло (до сцени): Гм, скажу жінці, щоби сюда принесла який поратунок... Бідна Олена, бідна Галя! **(до Дмитра):** А ти памятай собі: стережися, щоби наконець не дістався ти до криміналу! *(виходит).*

С Ц Е Н А 7.

(Дмитро — один).

Дмитро (про себе): Дурний! про чоботи не знає! Чекай: будеш грозити — то і тебе обкраду, еще огонь підложу! Ов-ва, вйтом став! велике діло! *(витягає квочку).* Ходи, небого, ходи, пійдемо до Ханці... *(хозає квочку по-за себе).*

С Ц Е Н А 8.

(Дмитро і Мордко. Мордко в шовковім халаті, з довгою люлькою).

Дмитро: А-во, Мордко!

Мордко: Що за Мордкс! Ти свиня! Я — пан арендарь, а не Мордко тобі, піяку!

Дмитро: Та не гнівайся. (Хоче квочку сховати під лаву, но обертається так, що Мордко то видить).

Мордко: Що то за курка? Где ти украв єї?

Дмитро: Пст, то моєї баби: насадила, тай забула заперти до комори, я увидів, тай хотів занести...

Мордко: Ну-ну, добре. Я тобі дам за тої курки три злоті! чув? — цілі три злоті!

Дмитро (плеще в долоні): Три злоті!

Мордко: Слухай Дмитро, шо ти з той хати, з таке хлів будеш робити?

Дмитро: Що? — я господарь!

Мордко: Таке господарь, а свиня — то одно. Той хата, то за рік за два пійде за податки, а тебе нагонят. Ти чи так, чи сяк пійдеш з торбем, продай мені тото хате.

Дмитро: А жінка. а діти, що? Я господарь!

Мордко: Ну, жінка собі якось порадит. Жінка тебе і так на зиму не буде годувати, бо сама умре з голоду. На шо тобі таке? (тихо): А ти думаєш, шо я за чоботи не знаю, дурне ти Дмитро, — я всьо знаю. Маєш іти в зимі з торбем, то іди тепер. Я тобі за хати дам 50 злотих.

Дмитро: Що? скільки?

Мордко: Ну, 50 злотих! може мало?

Дмитро: Пятьдесят злотих! Го-го, добре Мордку, добре, давай. Я пійду, я уже знаю куда... Давай зараз!

Мордко: Тихо, ша! не кажи нікому. Приходи зараз до мене, а квочку возьми... там є письмо готове — дістанеш гроші. Я тобі пожичу свиту і чоботи і поїдемо зараз до міста.

Дмитро: Добре, Мордцуню, добре. Який ти добрий! іду, іду!

Мордко: Ну, я чекаю *(виходит)*.

С Ц Е Н А 9.

(Дмитро — один).

Дмитро *(про себе)*: Пятьдесят злотих! На злість Павлови і жінці. Пожди, квочку возьму до торби, в коморі єсть торба до сіяня *(іде до комори, виносит торбу)*. Діти спят, — дурні діти. Пятьдесят злотих!... Гм, а жінка, а діти, а мама?.. Шкода! Е, проженут на зиму, що мені! Пійду по світі — люди дадут милостиню *(кладає торбу через плече, бере квочку)*. А може квочку оставити? Галя буде плакати... На що? я господарь — і кінець. Пійду. Пятьдесят злотих може мало?.. Стара хата... дубова... тато клав... шкода! Ні, не шкода, піжду, на що мені хати? Я господарь без хати. Жінки не видно *(глядит в вікно)*, скорше, аби не увиділа *(виходит)*.

С Ц Е Н А 10.

(Олена і Галя. Галя несе гладунчик і іде прямо до комори).

Олена. А се що? двері отворені на розтіж... Дмитра нема... решето на середині... А Бог би тя скарав! Галю, Галю!

Галя: Що таке, мамо?

Олена: Диви, той Ірод забрав квочку. Я і забула сховати.

Галя. Послідне взяв!

Олена. Боже чи нема у Тебе справедливости?

Галя: Що ви, мамуню, дайте спокій. Взяв — пропало! Він нещасний. Не дивуйтеся: він сам не знає, що робит. Він не привик до голода.

Олена: Правда, я кормила его всякими ласощами.. моя, моя вина!

СЦЕНА 11.

(Ті самі і Данило).

Данило: Бійтеся Бога, хиба не знаєте, що сталося? Та Дмитро продав хату Мордкови за 50 злотих! Взяв гроші, перевісив торбу і тишком потягнув до Ханці. По дорозі переказував, аби вам сказати, що іде за прошенним хлібом.

Олена: Продав хату! — послідне! Тепер і мені іти з торбами.

Галя: Ні мамочко, на щастє єсть єще для нас хата — там будем жити. Тепер і я з вами пійду тудя. Не плачте, добро у сій хаті було колись, та утекло оно, прийшли злидні... може не пійдуть слідом за нами.

Данило. Та здоганяйте! Може єще відберете гроші та будут для дітей.

Галя: Нехай пропадають, нехай бере — то его батьківщина. Даст Бог сили — на дітей зароблю я, хоть би мала руки лікті відробити. Бог з ним. Може світ научит его розуму, а если уже доконче має нужденно, без Бога, пропадати, то нехай хоть наші очи не видят того.

СЦЕНА 12.

(Ті самі і Павло).

Павло: Здорови були! Я все уже знаю: продав хату та добре, що пішов і так пустився на найгіршу дорогу — став красти. У Стефана пропали чоботи, жандари стали трясти у Ханці, найшли, дізналися, що украв Дмитро. Прийшли за ним.. я якось зацитькав діло — най світ го учит розуму.

Олена: І такої ганьби я діждалася!

Гавля: Мамо, простіт єму — він нещасний пропав! нема єго (кричить): пропав! (падає Олені на груди; за сценою чути голос дзвона).

Павло: Завтра свято. Ліпше в церкві помолітесь Богу за него.

Галя: А Бог один єго спасти може!

(Занавіс бистро спадає).

Кінець III акта.

АКТ IV.

(Дієся в хаті Галі, в присілку. Хата прибрано як звичайно. На лаві сидить Олена — стара уже бабуся, о палици. Коло єї ніг Касуня і Іваньо).

СЦЕНА 1.

(Олена, Касуня, Іваньо).

Олена: Так то, так, мої діточки. Покійний мій дідусь єще ходив на панщину, та розказував, бувало, нам внукам, яка тяжка она була, як людей на ній били, згнущалися над ними, та як, наконець, настала свята воленька, і люди плакали з радости, на землю падали, цілували єї як би живу, матінкою рідною величали та клялися, що і в кровавім поті будут все єї радістно-втішно обробляти, бо аж тепер она вся цілком наша і лиш для себе будем на ній робити, — приговорювали. А ваш покійний дідусь хлопцем то все чув і видів, затямив собі добре, і з нічого доробився тяжкою працею великого майна, потім цілих десять літ був війтом і дальше війтувати громада єго просила, та уже не хотів, бо нездужав...

Касуня (*переризає живо*): А я була у дідуся на цвинтарі.. а там так багато цвіточків! мама їх по-лоли...

Олена: Туда, до дідуся, і я пійду, мої діточки...

Іваньо (*перебиває*): Ні, мама вас не пустят! не пійдете, ні! а що ж би ми без вас робили?

Олена: Ви виростете, будете великі, самі за робляти станете, люди будуть вас почитати...

Касуня: А коли, бабуню, прийдуть наші тато? Я ще тата не виділа.

Олена: Не знати коли. Тато пішли давно і далеко-далеко!

Іваньо: А тато були такі добрі, як мама і ви?

Олена (*змішано, до сцени*): Бідні діти! ну, що ж мені тепер і як їм сказати? І приходиться мені на старости літ брехати. (*Голосно:*) Ваш тато був колись такий — як і ви невеличкий... і добрий був.. Став потім, як виріс, господарем, жили ми тогди в селі...

Касуня: Я виділа тоту хату... там Мордків син сидит.

Олена: Гм, може тато верне, а може і ні, Божя воля. А ви моліться за тата що дня, бо він — дуже, дуже бідний. А тепер, Касуню, побіжи по-смотри, чи мама не ідуть, уже вечеріє... Мартинко прийде з роботи і корову приженуть, будем вечерю готувити.. а завтра, дітоньки, свято...

Іваньо (*плеще в долоні*): Свято, свято! підемо до церкви.

Касуня. І до дідуся, на могилки.

С Ц Е Н А 2.

(*Ті самі і Галя — старша о 10 літ*).

Іваньо (*біжить до матери*): Мама, мама!

Касуня (так само): Мама, уже прійшли мама!

Галя: Добре діточки, мама прийшла — будем ладнати вечерю, потім змию вам головки і ляжете спати. А тепер біжіт загнати нашу красуню до стайні, бо уже череда іде з поля. (Касуня і Іваньо вибігають).

С Ц Е Н А 3.

(Олена і Галя).

Олена: Бідні діти, нині знов питали мене за татом.

Галя: Десять літ минуло! Ані згадки про него. Так, завтра свято... Саме десять літ тому назад продав хату і пішов в світ. Певно гдесь помер межи чужими людьми, без Бога, без сповіди.

Олена: Як, то минають літа тоті! І не думала я ніколи, що Господь Бог дозволит мені стільки літ прожити. І кому ж за то дякувати, як не тобі? Всі ті десять літ тяжко працювала ти і на дітей і на мене. І Бог батько — якось жиєм, хоть і бідно, та спокійно.

Галя: Одна журба непокоит моє серце, що з ним дієся? чи жиє він? Ой, коби то він вернувся, став порядочним чоловіком, нехай би діти увиділи отця! Або коби хоть дізнатися, чи помер, щоби хоть дати на помин душі! Все ж він був мій чоловік, а ваша дитина.

Олена: Галю, і я молюся о то день і ніч. Нехай би вернувся хоть умерти межи своїми. Відай не легко жити межи чужими людьми, та ж „світ не батько, а доля не ненька, не стерпит бурі билина м'ленька“.

Галя: Поставим завтра свічку святому Николаю, може нас потішит, освідомит.

С Ц Е Н А 4.

(Вбігає Касуня і Іваньо. В хаті стає темнійше).

Касуня: Уже єсть красуня і вівці. Буде молоко, молочна каша, буде, буде!

Іваньо: Молочна каша, а я буду їсти великою деревяною ложкою.. *(за сценою чути голос:)*

Слава Ісусу Христу! Отче наш, іже єси на небесіх..

Олена: Якийсь старець Божий прийшов помолитися за милостиню. Галя, клич єго в хату, найвідпічне собі.

Іваньо.: Я боюся!

Галя: Кого дитино? старця Божого? Не бійся *(іде до дверей, відчиняє їх).* Просимо в хату, відпочити.

С Ц Е Н А 5.

(Ті самі і Дмитро, посивілий і з торбами на плечах).

Дмитро: Слава Ісусу Христу!

Олена: На віки слава! Сідайте, дідусю, здалека ідете шо?

Дмитро: Здалека, дуже здалека! За святим хлібом, з молитвою. Від села, до села — всюда добрі люди, погибати не дають.

Галя: Сідайте, дідусю. Незадовго буде вечеря готова, повечеряєте з нами.

Дмитро: Дякувать вам за ласку. Най Бог заплатит!

Олена: А опісля може і підночуєте. Кудам по ночам блукати. Есть свіже сіно, час, хвалити Бога, теплий, то в сам раз і спічнете в стоділці.

Дмитро (*про себе, до сцени*): Якись добрі люди. Може чим і обдарують. (*Голосно*): Спасибо вам, дай вам, Боже, щастливо прожити і діждатися всякої потіхи.

Олена: Ой, знаємо ми, що то біда, знаєм, що то голод. Бо ми также набідувалися тай тепер нема у нас роскоши.

С Ц Е Н А 6.

(*Ті самі і Мартин*).

Мартин: Добрий вечер всім!

Галя (*цілує его в гоюву*): А що, вернувся ти? дуже змучений, що?

Мартин: Е, ні, мамо! День минув скоро, а завтра свято. От вам в платку 18 злотих. Паң заплатив за 10 дней роботи.

Галя: Добра дитина! малий ти, а робиш на нас всіх.

Олена: Буде на завтра і на свічку святому отцу Николаю. На сховай, Галю, за образ. (*Галя ховає за образ коло Дмитра. Дмитро дивиться з підлоба*).

Дмитро (*про себе, до сцени*): Вісімнадцять злотих... Великі гроші!. . Як би то їх дістати? Давно не мав стілько.

Галя: А ти, сину, сідай, спсчни. Дав Бог гостя — старець Божий, не минув нашої хати.

(*На сцені помалу западає цілковитий вечірний сумрак*).

Олена: І що там, дідусю, где в світі чувати?

Дмитро: Біда всюда однакова. Нема добра.

Галя (коло печи): Ой, нема, нема. Як то ка-
жеся: єсть на світі доля — та хто єї має, єсть на
світі воля — та хто єї знає.

Олена: Єсть люди на світі — сріблом-злотом
сяють.

Галя: Здається, панують, а долі не мають.

Касуня: Мамо, світїт лампу. Уже темно — я
боюся...

Галя: Зараз дітоньки, сейчас.

Дмитро (про себе): Спробую! (украдкою огля-
даючися, витягає руку за образ, витягає платок з
грішми і бистро ховє за пазуху): Удалось! треба
тікати.

Олена: Красна нічка буде. Давно не було та-
кої красної погоди. Благословит Бог добрим людям.

Дмитро: Славити Єго за то.

Іваньо: Мамо, я хочу їсти!

Галя: Скоро, Івасю, буде вечеря. От уже і
лампку засвічу (світит). Так, видно в хаті.

СЦЕНА 7.

(Ті самі, Павло і Стефан).

Павло: Слава Богу!

Олена: На віки слава!

Стефан: Ми оба з війтом були по ділу, тай
вступили до вас подивитися, як жиєте.

Галя: Спасибо за то. Ніч місячна, ясна, мо-
жете посидіти і поговоріти.

Олена: І так Бог послав гостя, старця Бо-
жого, то і дізнаємся, где що чувати. (Павло і Сте-
фан сідають).

Павло: А ви здалека, дідусю?

Дмитро: З сих сторін, та бував я далеко. Уже літами ходжу по світі. Колись був господарем, мав жінку, дітей, та несчасє... все минулося.

Олена: Ой, буває таке на світі — недалеко шукати.

Стефан: А ви, дідусю, всюда по світі буваєте. Мусите старців-попрошаєк знати немало. Може чули ви про якого з нашого села? Молодий був єще як пішов звідси.

Дмитро: Коби знати котрий то може і знаю. Различних людей доводилось на віку зустрічати.

Павло: Сумна то історія. Послухайте, розкажу: Уже десять літ якось буде тому, так, кумо, правда, буде літ з десять?

Олена: Саме десять літ тепер минає, як раз перед завтрашнім святом.

Павло: Так. От, видите, жив у нас господарь, багатий, честний, всі єго в селі уважали. От, чоловік сеї старої жінки. Мав сина, здав на него ціле майно. Ну. Та син прогайнував все... *(дивиться на Дмитра, котрий на лиці мінится і зачинає непокоїтися)*: Що вам таке?

Дмитро: Нічого, так якось... нічого, говоріть дальше.

Павло: Тай продав хату, кинув все і пішов в світ, лишивши дітей на поталу чужим людям. Счасє що жінка була добра, работяща, мала єще свою хату по матери, то і не дала дітям і старій матери з голоду померти. Но вам щось недобре?...

Дмитро: Нічого, но якось так дивно мені робится, щось якби морозит...

Павло: І від того часу не знати, куда дівся. Пропає як камінь в воду!

Стефан: І діти уже виросли: от найстарший хлопчик, а ті дрібні єще...

Олена: Коби вернувся бодай умерти на своїй землі. Ой, горе моє, то я винна тому, що пестила, перед батьком укривала, на зле позволяла, казала все: най там, і діждалася! Бив жінку на мене підносив руку. Збесчестив нашу семю, наш рід, майно прогайнував і гдесь, певно, межи чужими людьми помер.

Галя. Не згадуйте за то, мамо. Ми прецінь давно єму простили. Най би хоть дав вістку о собі. От, завтра хочем дати на Боже до святого Николая, може нас потішит. Може він єще где жиє, то і вернеся, а ні, то хоть би знати, где помер, та помянути єго душу.

Стефан: Таки так, десять літ тому. Памятаю я, бо мав тогди шкоду: чоботи мені пропали, єще і квочку забрав.

Дмитро (болізнено): Ой ой!

Всі: Що вам таке?

Дмитро (падає на коліна): Господи, не карай мене так тяжко!

Олена: Що вам таке, дідусю?

Дмитро (майже кричить): Мамо! жінко! діти! простіт мені, то я... я... Дмитро! (припадає до ніг матери).

Павло: Господи!

Галя: Дмитре!

Стефан: Дивне диво!

} (рівн часно).

Олена (підносить єго): Сину мій!

(Саджають плачуцого Дмитра на лаву. Всі стоять около него. Мартин здалека, Касуня і Іваньо глядят на все боязно).

Дмитро: Так, то я! Сам не знаю, як зайшов до сеї хати *(плаче)*.

Галя: Не плач, утоли печаль, утиши своє серце, таже ти межі своїми. Ми нічого не памятаєм із того, що було, минулося, *(Олена держит голову Дмитра)*.

Дмитро: Скитався я по світі, гріх до гріху докладав. Нераз їла мене совість, як гадюка під серцем. Все ставало на очах. Покойні тато кожної ночі. Не помагала ні горівка ні нічо. Где то я був! Всюда то само. Ох, діти, мої, діти! і пошо я зайшов до вас? на новий гріх! Ох, болит серце, так мені тяжко!...

Павло: Молися Богу, щоби дав прощенє і забутє. *(До дітей):* Ходіт сюда діти, се ваш тато, ходіт!

Олена: Ходіт, привітайте єго, ви все молили-ся за него.

Іваньо: Я не хочу, я боюся...

Дмитро: Рідні діти бояться мене як чужого! І як не боятися? я піяк, я проклятий, я злодій...

Олена: Дмитре, Дмитре!

Галя: Чоловіче, не говори того, нехай не чуют діти. Они не знають того. Они училися почитати память свого отця...

Дмитро: Серце мені пукає.. з жалю та стида та горя... Дивітєся!... *(вистягає із-за пазухи платок з грішми)*. Я обікрав сьогодні єще своїх дітей, тай вас, украв вашу кроваву працю! Ну, скажіт, що я за чоловік? Мамо, жінко!

Олена: Ми все тобі простили. Будь тільки добрим і честним, а віджиєш межі нами. Бог даст счастье і забутє того, що колись було,

Дмитро: Ні, Бог не простит! За отця, за ма-

тірь, за жінку, дітей, за стільки людської кривди не простит... о-о-о, як пече мене під серцем!

Галя: Дмитре, молися Богу, у Него все можливо!

Дмитро *(падає на коліна)*: Боже милостивий, прости мені грішному. Я гірше Юди, прости мені *(клониться і падає на землю, єго підносять і саджають на лаві)*. Пече мене, горит... в очах темніє... Мамо! Галю! діти, где ви? І знов тато перед очима... і такі раді, втішні... цілком як тогди, коли то, Галю, тямиш? нас вінчали... Душно мені!... діти!... не прокли-найй-те... ой ой .. *(падає)*.

Павло: Він умирає... Діти, клякайте до ніг тата! *(Мартин з плачем клякає, Касуня також, Іваня Стефан держит за руку)*.

Олена *(с плачем)*: Боже мій, Боже!

Галя *(піддержує голову Дмитра)*: Дмитре, се твої діти!

Дмитро *(опамятуючися на хвилину)*: Дай вам, Боже, всего добра. Простіт мені. Господи!... темно... мамо... Галю... Я хочу жити при вас... Каюся... діти... жінко, паматай: не пести їх... бо бідна... на світі *(все тихше)* пещена... дитина... Боже! ніч... каюся... простіт, мамо, мамо, ах!... *(умирає)*.

(Німа сцена. Всі клякають. Галя примикає єму очи).

Олена *(тихо)*: Сину мій... я винна... я... Я пестила... Бідна на світі пещена дитина!... *(Клонит голову над ним. По хвилі занавіс спадає)*.

К О Н Е Ц Ь.

В. А. Жуновскій.

СВѢТЛАНА

(Баллада).

Разъ въ крещенскій вечерокъ
Дѣвушки гадали¹⁾:
За ворота башмачекъ,²⁾
Снявъ съ ноги, бросали:³⁾
Снѣгъ пололи; подъ окномъ
Слушали; кормили
Счетнымъ⁴⁾ курицу зерномъ;
Ярый воскъ топили;
Въ чашу съ чистою водой,
Клали перстень золотой,
Серьги изумрудны;⁵⁾
Разстлала бѣлый платъ,
И надъ чашей пѣли въ ладъ
Пѣсенки подблюдны.⁶⁾

¹⁾ гадали—ворожили; ²⁾ башмачекъ—черевичокъ; ³⁾ бросали—кидали; ⁴⁾ счетнымъ—до пары; ⁵⁾ серьги изумрудны—ковтки кристаловѣ; ⁶⁾ блюдо—миска, подблюдны—надъ мискою, до миски.

Тускло свѣтится луна⁷⁾
 Въ сумракѣ тумана —
 Молчалива и грустна
 Милая Свѣтлана.
 „Что подруженька, съ тобой?
 Вымолви словечко;
 Слушай пѣсни круговой;
 Вѣнь себѣ колечко.
 Пой красавица: „Кузнецъ,
 Скуй мнѣ златъ и новъ вѣнецъ,
 Скуй кольцо златсе:
 Мнѣ вѣнчаться тѣмъ вѣнцомъ,
 Обручаться тѣмъ кольцомъ
 При святомъ налоѣ“.

— „Какъ могу, подружки, пѣть?
 Милый другъ далеко;
 Мнѣ судьбина умереть
 Въ грусти одинокой.
 Годъ промчался — вѣсти нѣтъ;
 Онъ ко мнѣ не пишетъ,
 Ахъ! а имъ лишь красенъ свѣтъ,
 Имъ лишь сердце дышетъ....
 Иль не вспомнишь обо мнѣ?
 Гдѣ, въ какой то сторонѣ?
 Гдѣ твоя обитель?“

⁷⁾ луна—мѣсяць.

Я молюсь и слезы лью!
 Утоли печаль мою,
 Ангель — утѣшитель“!

Вотъ, въ свѣтлицѣ столъ накрытъ
 Бѣлой пеленою;
 И на томъ столѣ стоитъ
 Зеркало съ свѣчою.
 Вотъ красавица одна;
 Къ зеркалу садится;
 Съ тайной робостью,⁸⁾ она
 Въ зеркало глядится;
 Темно въ зеркалѣ; кругомъ
 Мертвое молчанье;
 Свѣчка трепетнымъ⁹⁾ огнемъ
 Чуть ліетъ сіянье....
 Подпершия локоткомъ,
 Чуть Свѣтлана дышетъ...
 Вотъ.. легохонько замкомъ
 Кто-то стукнулъ, слышитъ;
 Робко¹⁰⁾ въ зеркало глядитъ:
 За ея плечами,
 Кто-то, чудится, блеститъ
 Яркими очами..
 Занялся отъ страха духъ....

⁸⁾ робость—боязнь; ⁹⁾ трепетный — дрожащій; ¹⁰⁾ робко боязно.

Вдругъ¹¹⁾ въ ея влетаетъ слухъ
 Тихій, легкій шепотъ:
 „Я съ тобой, моя краса,
 Укротились небеса;
 Твѣй услышанъ ропотъ!“¹²⁾

Оглянулась ... милый къ ней
 Простираетъ руки.
 „Радость, свѣтъ моихъ очей.
 Нѣтъ для насъ разлуки.
 Ёдемъ! Попъ ужъ въ церкви ждетъ
 Съ дьякономъ, дьячками;
 Хоръ вѣнчальну пѣснь поетъ;
 Храмъ блеститъ свѣчами!“
 Былъ въ отвѣтъ умильный взоръ;¹³⁾
 Идутъ на широкой дворъ,
 Въ ворота тесовы;
 У воротъ ихъ санки ждутъ;
 Съ нетерпѣнья кони рвутъ
 Повода¹⁴⁾ шелковы.

Сѣли... кони съ мѣста въ разъ:
 пышутъ¹⁵⁾ дымъ ноздрями;
 Отъ копытъ ихъ поднялась
 Вьюга надъ санями.

¹¹⁾ вдругъ — наразъ; ¹²⁾ ропотъ — жалоба, скарга; ¹³⁾ взоръ — взглядъ; ¹⁴⁾ поводы — лѣйцы; ¹⁵⁾ пышутъ — дмухаютъ, дуютъ;

Брезжетъ въ полѣ огонекъ;
 Виденъ мирный уголокъ,
 Хижинка¹⁶⁾ подъ снѣгомъ.
 Кони борзые быстрѣй.
 Снѣгъ взрывая, прямо къ ней
 Мчатся дружнымъ бѣгомъ.
 Вотъ примчались.... и вмигъ
 Изъ очей пропали:
 Кони, сани и женихъ,
 Будто не бывали.

Возвратиться — слѣду нѣтъ...
 Виденъ ей въ избушкѣ¹⁷⁾ свѣтъ:
 Вотъ перекрестилась;
 Въ дверь съ молитвою стучить....
 Дверь шатнулася.... скрипитъ....
 Тихо | астворилась.
 Что-жъ?... въ избушкѣ гробъ;¹⁸⁾ накрытъ
 Бѣлою запоной;
 Спасовъ ликъ¹⁹⁾ въ ногахъ стоитъ;
 Свѣчка предъ иконою...

Смокло все теперь кругомъ ...
 Вотъ, Свѣтланѣ мнится,
 Что подъ бѣлымъ полотномъ
 Мертвый шевелится...²⁰⁾

¹⁶⁾ хижинка—хатинка; ¹⁷⁾ избушка—хатка; ¹⁸⁾ гробъ—
 домовина, гробница; ¹⁹⁾ ликъ—лице, обличье, образъ; ²⁰⁾ ше-
 велится порушуется.

Сорвался цокровъ; мертвецъ
 (Ликъ мрачнѣе ночи)
 Виденъ весь — на лбу вѣнецъ,
 Затворены очи.
 Вдругъ... въ устахъ сомкнутыхъ стонъ;
 Силится раздвинуть онъ
 Руки охладѣлы...
 Глядь, Свѣтлана .. о Творецъ!
 Милый другъ ея — мертвецъ,
 Ах!... и пробудилась.
 „Ахъ! ужасный, грозный сонъ!
 Не добро вѣщаетъ онъ —
 Горькую судьбину;
 Тайный мракъ грядущихъ дней,
 Что сулишь²¹⁾ душѣ моей,
 Радость иль кручину?“²²⁾
 Чу!... вдали пустой гремитъ
 Колокольчикъ²³⁾ звонкій;
 На дорогѣ снѣжный прахъ;
 Мчатъ, какъ будто на крылахъ,
 Санки кони рѣяны;²⁴⁾
 Ближе; вотъ ужъ у воротъ;
 Статный гость къ крыльцу идетъ...
 Кто?... Женихъ Свѣтланы.

²¹⁾ сулишь — обѣщаешь; ²²⁾ кручина — горе, смутокъ; ²³⁾ колокольчикъ — звонокъ; ²⁴⁾ рѣяны — добры, дужы.

Что же твой, Свѣтлана, сонъ,
 Прорицатель муки?
 Другъ съ тобой; все тогъ же онъ
 Въ опытѣ разлуки;
 Та жъ любовь въ его очахъ,
 Тѣ жъ, пріятны взоры;
 Тѣ жъ на сладостныхъ устахъ
 Милы разговоры.
 Отворяйся жъ, Божій храмъ;
 Вы летите къ небесамъ,
 Вѣрные обѣты;
 Соберитесь старъ и младъ;
 Сдвинувъ звонки чаши, въ ладъ
 Пойте: Многи — лѣты!
 Улыбнись, моя краса,
 На мою балладу;
 Въ ней большія чудеса,
 Очень мало складу.
 Взоромъ счастливымъ твоимъ,
 Не хочу и славы;
 Слава — насъ учили — дымъ;
 Свѣтъ — судья лукавый.
 Вотъ баллады толкъ моей:
 „Лучшій другъ намъ въ жизни сей
 Вѣра въ Провидѣнье.
 Благъ зиждителя законъ:
 Здѣсь несчастье — лживый сонъ;
 Счастье — пробужденье“.

Повоенни изданія Общества им. М. Качковскаго.

Н-ръ	Цѣна въ зол
472 Мысли о дѣлѣ	0.50
473 Рады женщинамъ беременнымъ и плеканье немовлять. — Русскій пословицѣ. — Л. Толстой: 1) Два брата и золото, 2) Каю- щійся грѣшникъ	0.60
474 Зеленый навозъ и культура люпина и сераде- лѣй. — Покладайте и засѣвайте стернища — Буряны и борьба съ ними	0.60
475-6 Сироты, повѣсть И. Наумовича	1.00
479-80 Марко Проклятый. Пов. О. Стороженка	1.30
481 Народные рассказы Л. Толстого	0.80
482 За сиротою Богъ съ калитою Драма въ 6 дѣйств. I. Луцыка	0.65
483 И. С. Ходоровичъ: Чехословакія (ей устройство, промышленность, торговля и добробыть.) — Пѣгя лошади. Рассказъ А. Куприна	0.50
484 В. Р. Ваврикъ: Якъ Богданъ Черемха умиравъ заправду— и свящ. о. К. Н. Чайковскій: Дуклян- скій переваль на Лемковщинѣ	0.80
485 Д-р. Адріян Копыстьянскій: Стара Княжа Русь в народных піснях і билинах	1.50
486 И. С. Ходоровичъ: Гроши, ихъ ис- торія и пр.	0.50
487 В. Р. Ваврикъ: Народная словесность и селяне-поэты	0.60

- 88 Штучні навозы. О способахъ корыстяхъ и оплатности ихъ уживанья. Пôдручникъ для практичныхъ рôльникôвъ Юрія Турнау. Головні заповѣди для земледѣльца . . . 0·60
- 489 И. С. Ходоровичъ: Промысль, торговля и земледѣліе — съ 2 географ. картами. . . . 0·80
- 490—492 Сборникъ народныхъ пѣсенъ съ нотами. . . . 2.—
- Г. С. Малець: Бесѣды о садоводствѣ 0·35
- Егоже: Борьба съ врагами сада и города. . . . 0·25
- „ „ Щепленье и перещеплюванье старшихъ ово- чевыхъ деревъ и ихъ вôтмоложованье 0·25
- „ „ Якъ садити дерева и уходъ за садомъ 0·25
- „ „ Господарскій календарь на всякій годъ 0·40
- Одна невѣста — двоухъ жениховъ. Драма въ 4 дѣйств. В. Ваврика 0·40
- Команды для дружинъ гимнастично-пожарного О-ва „Запорожець“ съ 3 маршовыми пѣснями 0·40
- Календари за 1929 по 1920 роки, содержащій всегда интересни и поучающій статьи. 1·00-1·50
- Полное Собрание сочиненій Ив. Наумовича.**
8 выпусковъ, при покупцѣ разомъ най- меньше 3 выпуски, по 2·00
поодинокю по 2·50
- Золотая Книжочка Ив. Наумовича.** Сказки съ рисунками для дѣтей. 0·50

На складѣ есть на продажу рôжнороднй иллюстрова- нй книжочки для дѣтей малыхъ и старшихъ, по цѣ- намъ отъ 1·50 — 10·00 зл. и выше.

Календарь О-ва им. Мих.

Качковского на 1930 годъ 3·00 зл.

Всѣ цѣны поданй тутъ безъ пересылки, за пересылку треба доплачувати особно: за просту 10 — 25 грошей, а за рекомендовану 80 грошей.